

L'ECONOMIA SOCIAL EN LA LEGISLACIÓ ESPANYOLA. PRINCIPALS NOVEDATATS (OCTUBRE 2019 - MARÇ 2020)

per Gemma Fajardo
 Professora de la Universitat de València
 Directora del Butlletí jurídic de l'Observatori Espanyol de l'Economia Social

En el període comprés entre octubre de 2019 i març de 2020 s'han aprovat diverses normes d'interés per a l'economia social, tant respecte de les cooperatives com del tercer sector, així com sobre l'economia circular i la responsabilitat social empresarial. A més de l'anterior, el Govern el 14 de març, per Reial Decret 463/2020 va declarar l'estat d'alarma per a la gestió de la situació sanitària ocasionada pel COVID-19, la qual cosa va portar una successió de normes extraordinàries al llarg del mes de març i dels següents mesos, que van afectar a tots els sectors econòmics i per això també al de l'economia social, amb mesures com la paralització de l'activitat econòmica o el confinament de la població, la qual cosa va oferir també una incipient recuperació per al medi ambient, entre altres conseqüències.

1. En relació amb les **cooperatives** cal destacar la nova Llei 11/2019, de 20 de desembre, de Cooperatives d'Euskadi; el Decret 208/2019, de 22 d'octubre que aprova el Reglament que desenvolupa el Text Refós de la Llei de Cooperatives d'Aragó; l'Ordre EPE/1547/2019 que aprova el model normalitzat abreuja d'estatuts socials per a la constitució de la petita empresa cooperativa d'Aragó, i l'Ordre de 13 de març de 2020 que aprova el model orientatiu d'estatuts socials de la societat cooperativa especial d'Extremadura.

1.1. La **Llei 11/2019, de 10 de desembre de Cooperatives d'Euskadi** es presenta com una Llei que té com a primer objectiu refondre les normes que regulaven fins al moment les Cooperatives a Euskadi, per la qual cosa incorpora, no sols les normes vigents de l'anterior Llei 4/1993 de Cooperatives, sinó també les normes que van modificar aquesta (Llei 1/2000 i Llei 8/2006) i la Llei 6/2008 que va regular la Societat Cooperativa Xicoteta d'Euskadi. La nova Llei manté les línies mestres de la seua predecessora (professio-

nalització de l'òrgan de gestió; agilitació en la presa de decisions; reforçament dels recursos financers; potenciació de la inter-cooperació; manteniment de la identitat cooperativa, garantint el seu funcionament democràtic i impulsant la seua responsabilitat social), i actualitza el paper de l'Administració, tant en matèria de foment cooperatiu, com quant al control de la legalitat cooperativa. Les principals innovacions de la Llei es donen en matèria de cooperatives d'habitatges, de transports, i en relació amb les júnior cooperatives.

1.2. El **Decret 208/2019, de 22 d'octubre** que aprova el **Reglament que desenvolupa el Text Refós de la Llei de Cooperatives d'Aragó** (Decret legislatiu 2/2014, de 29 d'agost) té per objecte organitzar el funcionament del Registre de Cooperatives d'Aragó; regular el procediment per a la qualificació i inscripció d'una cooperativa de treball associat com a petita empresa cooperativa, i donar resposta a algunes qüestions que plantegen aquestes xicotetes cooperatives, en matèria d'òrgans socials, capital social i dissolució i liquidació.

1.3. Continuant amb la tendència marcada per la normativa europea, la legislació de societats mercantils ve des de fa temps simplificant i agilitant la constitució de societats, sobretot de societats poc complexes. A aquesta mateixa tendència s'han sumat des de fa temps les cooperatives, no sols amb la tramitació telemàtica de la seua constitució, sinó també amb la proposta d'estatuts simples de cooperatives, que faciliten el seu control de legalitat i en definitiva la seua tramitació. A aquest efecte responen tant l'**Ordre EPE/1547/2019** d'11 de novembre d'Aragó, que aprova el model abreuja d'estatuts socials per a la constitució de la petita empresa cooperativa, com l'**Ordre de 13 de març de 2020** que aprova el model orientatiu d'estatuts socials per a la societat cooperativa especial d'Extremadura.

En relació amb les cooperatives cal destacar la nova Llei 11/2019, de Cooperatives d'Euskadi; el Reglament que desenvolupa la Llei de Cooperatives d'Aragó; l'Ordre que aprova el model d'estatuts socials per a la petita empresa cooperativa d'Aragó, i l'Ordre que aprova el model d'estatuts socials de la societat cooperativa especial d'Extremadura.

2. El **Tercer Sector** ha sigut objecte de regulació a **Castella-la Manxa**, amb la **Llei 1/2020, de 3 de febrer**. La Comunitat de Castella-la Manxa seguint el rastre de l'Estat i d'altres comunitats, pretén amb aquesta Llei definir el tercer sector de Castella-la Manxa, identificar les entitats que l'integren, i determinar les mesures que fomenten i reforcen aquestes entitats en consideració a les finalitats que li són propis. El tercer sector s'identifica amb entitats privades amb personalitat jurídica, sorgides de la iniciativa ciutadana o social, que responen a criteris de solidaritat i participació social, amb finalitats d'interés general i absència d'ànim de lucre, que impulsen el reconeixement i l'exercici dels drets civils, així com dels drets econòmics, socials o culturals de les persones i grups que pateixen condicions de vulnerabilitat, dependència, discapacitat, desprotecció o es troben en risc o en situació d'exclusió social i/o pobresa. Aquestes entitats són entre altres, les associacions i fundacions que complisquen el que es preveu en la llei, Càritas Espanyola, la Creu Roja Espanyola o l'Organització Nacional de Cecs Espanyols. La llei regula l'Inventari d'Entitats del Tercer Sector, els Principis rectors i d'actuació d'aquestes entitats així com les seues obligacions; el Diàleg Civil i la Participació, i la Promoció i Col·laboració amb el Tercer Sector. Amb aquesta Llei es pretén avançar en la col·laboració de l'Administració amb les entitats del tercer sector per a anar conformant la regulació del futur concert social.

3. **Navarra** ha aprovat el **Decret Foral 340/2019**, de 27 de desembre, pel qual es modifica l'anterior Decret 94/2016 que regulava el règim de qualificació, registre i ajudes de les **Empreses D'inserció Soci-Laboral**. Aquest Decret de 2016 va dur a terme la conversió en empreses d'inserció soci-laboral dels antics centres d'inserció soci-laboral de Navarra. El Decret de 2019 pretén afavorir la creació de noves empreses d'inserció i per a això duu a terme una extensa reforma de la normativa que afecta tant els requisits

que han de complir aquestes empreses i les persones que treballen en aquestes; com a la seua qualificació i desqualificació; el Registre d'empreses d'Inserció Soci-laboral, o el Règim d'ajudes de les quals poden beneficiar-se.

4. Per la seua part, **Castella-La Manxa** ha regulat per Llei 7/2019, de 29 de novembre, l'**Economia Circular**, que defineix com un model econòmic que s'inclou en el marc del desenvolupament sostenible i que optimitza l'ús dels recursos naturals, tanca els cicles d'aigua, energia i matèria, minimitza els impactes ambientals, i fomenta l'eficàcia en aconseguir que els productes i recursos mantinguen la seua utilitat i valor el major temps possible, amb la finalitat de canviar els mecanismes de producció, distribució i consum de béns i serveis, reduint el consum de matèries primeres, energia i recursos, i al seu torn evitant emissions i pèrdues materials. El legislador castellà manxec veu l'economia circular com un instrument necessari per a aconseguir un canvi social i de model productiu, econòmic i de consum, i per això considera que ha de comptar amb una norma legal de caràcter transversal i força coactiva. El legislador s'inspira en la normativa de la Unió Europea i principalment en la Comunicació de la Comissió de 2 de desembre de 2015 sobre un Pla d'acció per a l'economia circular. La Llei 7/2019 és una llei marc que es limita a assenyalar els principis, objectius i línies generals d'actuació de l'economia circular, i remet a la Conselleria competent en matèria de medi ambient l'elaboració d'una Estratègia d'Economia Circular de Castella-la Manxa, en el termini de 12 mesos. Així mateix, ordena la creació d'una Comissió de coordinació i col·laboració en l'adopció de mesures per al compliment dels objectius de aquesta llei, formada per representants de les administracions, les empreses i els consumidors. La llei promet incentius econòmics directes i indirectes, finançats preferentment amb fons europeus, per a la reducció del balafiament alimentari, inputs materials

El Tercer Sector ha estat objecte de regulació a Castella-La Manxa, amb la Llei 1/2020, de 3 de febrer. Seguint el rastre de l'Estat i d'altres comunitats, es pretén amb aquesta Llei definir el tercer sector de Castella-La Manxa, identificar les entitats que l'integren, i determinar les mesures que fomenten i enforteixen aquestes entitats en consideració als fins que li són propis.

i energètics; i incentius per a la implantació i permanència a la regió d'empreses i activitats empresarials l'objectiu de les quals s'enquadren en l'àmbit de l'Economia circular.

5. La **Comunitat Valenciana**, ha dictat dues normes d'interès sobre **Responsabilitat Social**, d'una banda, el Decret 203/2019, de 4 d'octubre, pel qual es crea la Xarxa Valenciana de Territoris Socialment Responsables, i per una altra, el Decret 30/2020, de 28 de febrer, que regula el Consell Valencià de Responsabilitat Social.

5.1 La creació i regulació per **Decret 203/2019 de la Xarxa Valenciana de Territoris Socialment Responsable** estava prevista en l'art. 20 de la Llei 18/2018 de la Generalitat per al foment de la responsabilitat social, i s'inspira en el Dictamen del Comitè Econòmic i Social Europeu (2009/C175/11) que defineix el territori socialment responsable com "aquell que aconsegueix integrar, en una lògica de democràcia participativa, els aspectes socials i mediambientals en les decisions econòmiques, els models i valors per a reactivar la competitivitat, les bones pràctiques i una interacció contínua entre les parts interessades, amb la finalitat de fomentar la innovació i la competitivitat". L'àmbit d'aplicació de la llei comprèn els territoris de la Comunitat que de manera voluntària vulguen implantar o estiguen implantant polítiques i accions per a gestionar els impactes socials, laborals, ambientals, ètics, econòmics i culturals que facen compatible una economia competitiva amb la cohesió social i la millora de la vida de la ciutadania a través d'un enfocament de governança participativa. Amb caràcter general, cada territori socialment responsable comprendrà un terme municipal, però també es contempla que pugui comprendre un nivell supramunicipal i infra-municipal (pedanies, barris) en determinats casos. La norma regula els Principis que inspiren la Xarxa; els seus objectius, el procediment d'adhesió, de revocació i de renúncia; el finançament de la xarxa, o el Segell o distintiu de Territori Socialment Respon-

sable, així com les obligacions i facultats dels qui ostenten la titularitat d'aquest segell, siguen territoris, entitats o persones que formen part de la Xarxa.

5.2. També en desenvolupament de la Llei 18/2018 de foment de la responsabilitat social s'ha aprovat el **Decret 30/2020 que crea el Consell Valencià de Responsabilitat Social** amb l'objectiu d'agrupar en un mateix òrgan a representants dels diferents grups d'interès vinculats a la responsabilitat social de manera que siga un instrument d'interlocució i participació entre les organitzacions sindicals, empresarials i les organitzacions i institucions compromeses amb l'impuls i desenvolupament de la responsabilitat social. El Consell Valencià de Responsabilitat Social es configura per la Llei 18/2018, com un òrgan de referència per a la promoció i l'assessorament en la programació de les polítiques de la Generalitat en matèria de responsabilitat social, i com a òrgan d'informació i consulta en constituir-se en observatori de la responsabilitat social. En aquest sentit, el Consell assumeix en la seua pròpia estructura les funcions de l'observatori de la responsabilitat social; es constitueix com a òrgan permanent de diàleg, intercanvi i comunicació sobre la responsabilitat social entre organismes públics, empreses i organitzacions i institucions de reconeguda representativitat en la Comunitat Valenciana, i es configura com l'instrument de participació més idoni en aquesta matèria.

6. Entre les mesures decretades durant aquest període per a fer front a la crisi sanitària ocasionada pel **COVID-19** que han sigut d'especial interès per al sector de l'Economia Social, mereixen destacar-se entre d'altres les contingudes en els següents reials decrets llei: R.D-Llei 8/2020 de 17 de març, de mesures urgents extraordinàries per a fer front a l'impacte econòmic i social del COVID-19; R.D-Llei 10/2020, de 29 de març, pel qual es regula un permís retribuït recuperable per a les persones treballadores per compte d'altri que no presten serveis essencials, amb

La Comunitat Valenciana ha dictat dos normes d'interès sobre Responsabilitat Social. D'una banda, el Decret 203/2019, pel qual es crea la Xarxa Valenciana de Territoris Socialment Responsables, i, d'altra, el Decret 30/2020, de 28 de febrer, que regula el Consell Valencià de Responsabilitat Social.

la finalitat de reduir la mobilitat de la població en el context de la lluita contra el COVID-19, o R.D-Llei 11/2020, de 31 de març, pel qual s'adopten mesures urgents complementàries en l'àmbit social i econòmic per a fer front al COVID-19.

6.1. L'**R.D-Llei 8/2020** aprova la Prestació extraordinària per cessament d'activitat per als afectats per la declaració de l'estat d'alarma, a la qual tindran dret entre altres els socis treballadors de les cooperatives de treball associat que hagen optat pel seu enquadrament com a treballadors per compte propi en el règim especial de la Seguretat Social (art. 17.6), sempre que complisquen amb els requisits previstos en l'art. 17.2. També adopta mesures de flexibilització dels mecanismes d'ajust temporal de l'activitat per a evitar acomiadaments, estenent aquestes mesures als socis treballadors de cooperatives de treball associat i societats laborals inclosos en el Règim general de la Seguretat Social (arts. 22 a 25). I finalment, estableix certes normes per a fer possible l'activitat dels òrgans socials de les cooperatives, societats laborals, associacions, fundacions i altres societats, en temps de confinament; en particular, com reunir-se i prendre acords els seus òrgans socials, i entre altres, l'acord d'aprovació dels comptes de l'exercici i la proposta d'aplicació del resultat (art. 40).

6.2. El **R.D-Llei 10/2020** regula un permís retribuït recuperable per a les persones treballadores per compte d'altri, excepte les que presten els serveis essencials que preveu l'annex; les afectades per un ERTE; les que es troben en situació d'incapacitat temporal o el contracte de la qual es trobe suspès per causa legalment prevista i els que poden continuar prestant els seus serveis tele treballant (art.1). Tampoc s'aplicarà aquesta norma als socis i sòcies treballadors o de treball de les cooperatives (Criteri Inter-

pretatiu 1-2020 pel qual s'aclareix l'anterior R.D-Llei 10/2020.

6.3. El **R.D-Llei 11/2020** adopta diverses mesures en favor dels treballadors, consumidors i col·lectius vulnerables, i altres necessàries per a sostindre l'activitat econòmica, com: moratòries en el pagament de deutes i préstecs hipotecaris (art. 19), cotitzacions socials o deutes amb la Seguretat Social (arts. 34-35) o ajornament en la devolució de préstecs concedits per Comunitats Autònomes i entitats locals (art. 50). També s'aprova un Programa d'ajudes per a facilitar una solució habitacional a persones vulnerables (víctimes de violència de gènere, desnonades, sense llar, etc.), i administracions públiques, empreses públiques, entitats sense ànim de lucre, d'economia col·laborativa o similars, sempre sense ànim de lucre, l'objecte del qual siga dotar d'una solució habitacional a aquelles persones i per compte de les mateixes (art. 11); i es modifica el programa de foment del parc d'habitatge en lloguer per a incorporar un nou supòsit, que permet destinar les ajudes a la compra d'habitatges per part de les Administracions Públiques, organismes públics i altres entitats de dret públic, així com empreses públiques i entitats del tercer sector sense ànim de lucre, a fi d'incrementar el parc públic d'habitatges destinats al lloguer o cessió en ús social (art. 12).